

2 केन्द्रीयगृहमन्त्रिण
आपदाप्रभावितक्षेत्रेषु भ्रमणं
कर्तुम् आग्रहं कृतवान्
मुख्यमंत्री सुखुः

3 केन्द्रीययुवाक्रीडामन्त्री
डा. मनसुख मांडविया खेलो-
इण्डिया-शिखरसम्मेलनस्य
उद्घाटनं कृतवान्

5 श्रीमद्भागवतप्रवचनम्- १२
(तृतीयोऽध्यायः)नारदः अब्रवीत्-
इदानीमहं भक्तिज्ञानविरागाणां
स्थापनार्थं श्रीशुकदेवेन कथितं...

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी गुजरातस्य पश्चिमबङ्गस्य च भ्रमणं करिष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता: - प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी गुजरातस्य पश्चिमबङ्गस्य च भ्रमणं करिष्यति। बिहारभ्रमणकाले प्रधानमन्त्री मोतिहारीनगरे ७००० कोटिरूप्यकाणां अधिकमूल्यानां अनेकानाम् विकासपरियोजनानां शिलान्यासं करिष्यति। एताः परियोजनाः रेलमार्गः, मार्गः, ग्रामीणविकासः, मत्स्यपालनं, इलेक्ट्रॉनिक्सः, सूचनाप्रौद्योगिक्याः च क्षेत्रैः सह सम्बद्धाः सन्ति। तस्मिन् एव दिने प्रधानमन्त्री पश्चिमबङ्गस्य भ्रमणं करिष्यति, यत्र सः ५,००० कोटिरूप्यकाणां मूल्यस्य अनेकानाम् विकासपरियोजनानां आधारशिलां स्थापयति, ये तैल-गैस-विद्युत्, मार्ग-रेल-क्षेत्रैः सह सम्बद्धाः सन्ति।

बिहारसर्वकारेण आगामिमामस्य प्रथमतः १२५ यूनिटपर्यन्तं निःशुल्कविद्युत्प्रदानं कर्तुं घोषितम्

हिमसंस्कृतवार्ता: - आगामिमामस्य प्रथमतः राज्ये उपभोक्तृभ्यः १२५ यूनिटपर्यन्तं निःशुल्कविद्युत्प्रदानं कर्तुं बिहारसर्वकारेण घोषितम्। निर्णयस्य घोषणां कुर्वन् मुख्यमन्त्री नीतीशकुमारः अवदत् यत् एतेन राज्यस्य १.६७ कोटिपरिवाराः लाभान्विताः भविष्यन्ति। सः अवदत् यत् आगामिषु वर्षत्रयेषु गृहग्राहकानाम् अनुमतिं प्राप्य तेषां गृहस्य छदि समीपस्थेषु सार्वजनिकस्थानेषु च सौरविद्युत्संस्थानानि स्थापितानि भविष्यन्ति। नीतीशकुमारः अवदत् यत् कुटीरज्योतिर्योजनायाः अन्तर्गतं अत्यन्तं निर्धनपरिवारानाम् सौरविद्युत्संस्थानानां स्थापनायाः सम्पूर्णं व्ययः बिहारसर्वकारः वहति। शेषग्राहकानाम् कृते राज्यसर्वकारः सौरविद्युत्संस्थानस्थापनार्थं आर्थिकसहायतां करिष्यति। आगामिषु वर्षत्रयेषु बिहारे १०,००० मेगावाट् सौरशक्तिः अपि उपलभ्यते।

इन्दौर-नगरेण पुनः भारतस्य स्वच्छतमस्य नगरस्य उपाधिः प्राप्ता

हिमसंस्कृतवार्ता: - डॉ नरेन्द्रराणा सिरमौरः। स्वच्छसर्वेक्षणं (२०२४-२५) पुरस्कारसमारोहः सम्पन्नः। राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मूः प्रतिष्ठितं स्वच्छसर्वेक्षणं २०२४-२५ तमस्य वर्षस्य कृते आहत्य अष्टसप्ततिः पुरस्काराः प्रदत्ताः। अस्मिन् अष्टमवारं स्वच्छतमनगरस्य वर्गे इन्दौरनगरं शीर्षस्थानं प्राप्तवान्, सूरतनगरं द्वितीयं, नवीमुम्बई तृतीयस्थानं च प्राप्तवान्। पुरस्कारसमारोहस्य आयोजनं आवासनगरीयकार्याणि मन्त्रालयेन (MOHUA) कृतम्। राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मू इत्यनया नवदेहल्याम् आयोजिते कार्यक्रमे केन्द्रीय-मन्त्री श्रीमनोहरलालः, आवास-एवं-नगरीय-राज्यमन्त्री श्री तोखन साहू इत्यनयोः उपस्थितौ स्वच्छसर्वेक्षणं २०२४-२५ पुरस्काराः प्रदत्ताः। प्राप्तवार्तानुसारं २०२४-२५ तमस्य वर्षस्य सर्वेक्षणे १० मापदण्डानां ५४ सूचकानाम् आधारेण ४५०० तः अधिकानां नगरानां मूल्याङ्कनं कृतम्।

समारोहं सम्बोधयन् राष्ट्रपतिमुर्मूः उक्तवती यत् स्वच्छता देशस्य सांस्कृतिकजागरूकतायाः आधारः अस्ति। राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मूः “स्वच्छभारतमिशन” इत्यस्य अन्तर्गतं राज्यानां केन्द्रशासितप्रदेशानां च प्रयत्नानाम् प्रशंसामपि अकरोत्। सा स्वच्छसर्वेक्षणं सफले उपक्रमे सिद्धं जातम् इति उक्तवती। स्वच्छसर्वेक्षणं २०२४-२५ इत्यस्य विषयः - Reduce, Reuse, Recycle” इति आसीत्। एते त्रयः ‘R’ अपशिष्टप्रबन्धनस्य पर्यावरणसंरक्षणस्य च महत्त्वपूर्णः अवधारणाः सन्ति। अवधेयमस्ति यत् एतत् सर्वेक्षणं कर्तुं आहत्य ३००० श्रमिकाः देशस्य विभिन्नेषु नगरेषु गत्वा मूल्याङ्कनकार्यं कृतवन्तः, यस्य पूर्णतायै ४५ दिवसाः यावत् समयः अभवत्। अस्मिन् मूल्याङ्कनकार्ये राष्ट्रियस्तरस्य नगरजीवनं स्वच्छता च दृश्यते। पुरस्कारसमारोहे उत्तमस्वच्छनगरानां सम्मानेन सह प्रगतिशीलाः लघुनगराः अपि स्वीकृताः, प्रोत्साहिताः च अभवन्।

अमेरिकीराष्ट्रपतिः डोनाल्ड ट्रम्पः १५० तः अधिकेषु देशेषु प्रदेशेषु च एकरूपशुल्कं स्थापयितुं योजनां घोषितवान्

हिमसंस्कृतवार्ता: - अमेरिकीराष्ट्रपतिः डोनाल्ड ट्रम्पः १५० तः अधिकेषु देशेषु प्रदेशेषु च एकरूपशुल्कं स्थापयितुं योजनां घोषितवान्। राष्ट्रपतिः ट्रम्पः वाशिङ्गटन-नगरे पत्रकारैः उक्तवान् यत्

सर्वेषां कृते अपि तथैव भविष्यति। नूतनपरिमाणस्य अन्तर्गतं ये देशाः समाविष्टाः भविष्यन्ति, ते देशाः राष्ट्रपतिः ट्रम्पः लघुदेशाः इति वर्णितवान्, ये देशाः अमेरिकादेशेन सह बहुव्यापारं न कुर्वन्ति, तेषु देशेषु अपि अन्तर्भवति। इदानीं जापानदेशस्य विषये राष्ट्रपतिः ट्रम्पः उक्तवान् यत् वार्ता प्रचलति किन्तु परिणामे संशयं प्रकटितवान्। अप्रैलमासे ट्रम्पप्रशासनेन तेषु अर्थव्यवस्थासु १० प्रतिशतं मूलभूतशुल्कं स्थापितं येषु द्विपक्षीय-अभिसन्धौ न आच्छादितम् अस्ति।

सुभाषितम्

बुद्धिरूपद्यते तादृग्,
यादृक् कर्मफलोदयः।
सहायास्तादृशा एव,
यादृशी भवितव्यता॥

अर्थात्- जैसा कर्मों का फल-
उदय होता है, वैसी ही बुद्धि
उत्पन्न होती है। और जैसी
भवितव्यता होती है, वैसे ही
सहायक भी हो जाते हैं।

प्रतिदिनं नवीनतमं
हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकवार्तापत्रं प्राप्त्यर्थं
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये
नमो नमः लिखन्तु

To get the latest
himsanskritvartah
Daily Sanskrit Newspaper
every day, write Hello on
7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

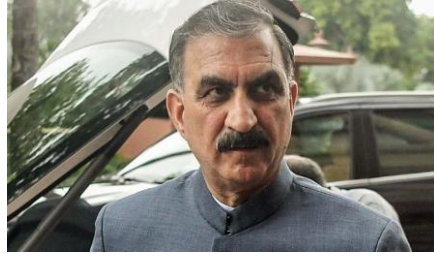
कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य समुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

श्रीअमरनाथजीयात्रा अस्थायीरूपेण स्थगिता

हिमसंस्कृतवार्ता: - जम्मू-कश्मीरस्य श्रीअमरनाथजीयात्रा कश्मीर-जम्मू-प्रभागयोः अधिकांशेषु भागेषु प्रतिकूलवातावरण-कारणात् अस्थायीरूपेण स्थगिता अस्ति। आधिकारिकसूत्रैः पुष्टिः कृता यत् बटाल-पहलगाम-मार्गेषु प्रचण्डवृष्टिं दृष्ट्वा अद्यत्वे अमरनाथजीयात्रायाः स्थगितीकरणस्य निर्णयः आधिकारिभिः कृतः अस्ति। जम्मू-आधारशिबिरात् कश्मीर-दिशि कोऽपि यात्रिणः गन्तुं न अनुमन्यते।

केन्द्रीयगृहमन्त्रिणं आपदाप्रभावितक्षेत्रेषु भ्रमणं कर्तुम् आग्रहं कृतवान् मुख्यमंत्री सुक्खु:

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खु: मीडियासम्बोधयन् उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः शीघ्रमेव मन्त्रिमण्डले चर्चा कृत्वा सद्यःकालस्य आपदः प्रभावितानां परिवाराणां कृते आपदाश्रयसंकुलस्य घोषणां करिष्यति। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारस्य संसाधनानि सीमितानि सन्ति, केन्द्रसर्वकारस्य उदारसहायतायाः अभावे प्रभावितपरिवारानाम् हानिः क्षतिपूर्तिः कर्तुं न शक्यते। अतः राज्यसर्वकारेण केन्द्रात् विशेषाश्रयसंकुलस्य आग्रहः कृतः येन येषां परिवारानाम् आपदाकारणात् गृहाणि, व्यवसायाः, कृषिभूमिः च नष्टाणि सन्ति तेषां पुनर्वासार्थं साहाय्यं कर्तुं शक्यते। सः अवदत् यत् वर्षर्तुः अधुना एव आरब्धः अस्ति, वर्षाणां कृते अद्यापि बहवः दिवसाः अवशिष्टाः सन्ति, अस्मिन् काले राज्यस्य जनानां सावधानतायाः आवश्यकता वर्तते। मुख्यमंत्री उक्तवान् यत् अद्यैव सः केन्द्रीयस्वास्थ्यमन्त्रिणा जगतप्रकाशनड्वावर्येण सह आपदः हानिविषये विस्तृतविमर्शं कृतवान् तथा च सः सर्वासां याचनापूर्तये आश्वासनं दत्तवान्। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारः अस्मिन् विषये किमपि श्रेयः न इच्छति, केन्द्रीयस्वास्थ्यमन्त्रिणः नेतृत्वे आपदाप्रभावितानां जनानां कल्याणाय राज्यहितविषयान् कस्यचित् समक्षं उत्पापयितुं सज्जः अस्ति। मुख्यमंत्री अवदत् यत् दिल्ली- भ्रमणकाले सः केन्द्रीयमन्त्रिणां समक्षं

विविधान् महत्त्वपूर्णान् विषयान् उत्पापितवान्, येषु आपदाग्रस्तपरिवाराणाम् पुनर्वासार्थं वनाधिकारविधानस्य अन्तर्गतं पञ्च बीघाभूमिप्रदानम् अपि अन्तर्भवति। सः अवदत् यत् केन्द्रीयगृहमन्त्रिणा अमितशाहेन सह मिलनकाले राज्यस्य आपदाप्रभावितक्षेत्रेषु व्यक्तिगतरूपेण भ्रमणं कृत्वा स्थलस्थितेः अवलोकनं कर्तुम् अनुरोधः कृतः। अमितशाहः शीघ्रमेव प्रभावितक्षेत्राणां भ्रमणं कर्तुं आश्वासनं दत्तवान् इति मुख्यमंत्री अवदत्। एकस्य प्रश्नस्य उत्तरे मुख्यमंत्री उक्तवान् यत् फलदायी सेबवृक्षाणां कर्तनं सम्यक् नास्ति, उच्चन्यायालयेन सेबवृक्षाणां निविदाकरणाय राज्यसर्वकाराय पर्याप्तं समयं दातव्यम्। अस्मिन् विषये विधिपक्षम् अवगन्तुं उद्यानमन्त्रीसहितैः अन्यैः वरिष्ठैः अधिकारिभिः सह समागमं करिष्यामि इति सः अवदत्। मुख्यमंत्री उक्तवान् यत् दिल्लीनगरे केन्द्रीय- मार्गपरिवहन- राजमार्गमन्त्री नितिनगडकरी इत्यनेन सह मिलित्वा भूभुजोत्सुरङ्गपरियोजना सहितं राज्यस्य जनानां लाभाय महत्त्वपूर्णमूलसंरचनानां निर्माणार्थं परियोजनासु त्वरिततां कर्तुम् आग्रहं कृतवान्। शिमलामण्डलस्य ढलीनगरे पतितस्य भवनस्य विषये नितिनगडकरी इत्यनेन सह चर्चा अपि कृता, सः प्रभावितपरिवारस्य कृते समुचितक्षतिपूर्तिः दातुम् आश्वासनं दत्तवान्। राज्यसर्वकारेण पथपरिवहनराजमार्गमन्त्रालयेन शिमला- मटौर- चतुष्पंक्तिमार्ग- अन्तर्गतं शिमला- शालाघाटखण्डे आन्तर्भौममार्गस्य निर्माणे ध्यानं दातुं आग्रहः कृतः। एतदतिरिक्तं नालागढ- पिञ्जौर- नालागढ- गड़ामोड़- मार्गपरियोजनानां निर्माणं शीघ्रं कर्तुं, ढली- सैङ्ग- चतुष्पंक्तिपरियोजनायाः रामपुरपर्यन्तं विस्तारं कर्तुम् अनुरोधः कृतः अस्ति मुख्यमंत्री उक्तवान् यत् सः दिल्लीनगरे १६ तमस्य वित्त- आयोगस्य अध्यक्षम् अरविन्दपनागद्वियां अपि मिलित्वा राज्यस्य वित्तीयस्थितिं दृष्ट्वा राज्याय उदारसहायतां दातुम् आयोगेन आग्रहं कृतवान्।

आपदाकारणात् मण्डीजनपदस्य २१९ विद्यालयानां क्षतिः, शिक्षामन्त्री यथाशीघ्रं पुनर्स्थापनायै आदिष्टवान्

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। मण्डीमण्डले सदैव आपदि क्षतिग्रस्तानां विद्यालयानां महाविद्यालयानाञ्च विषये शिक्षामन्त्रिणः रोहितठाकुरस्य अध्यक्षतायां समीक्षासभा सुनिश्चितं कुर्वन्तु। सः अवदत् यत् एतादृशानां

आयोजिता। आपदाकारणात् दुर्घटितानां विद्यालयानां पुनर्स्थापनायै पुनर्निर्माणं च शीघ्रं कर्तुं सः अधिकारिभ्यः निर्देशं दत्तवान् येन एतेषु संस्थानेषु अध्ययनं कुर्वतां छात्राणां अध्ययनं बाधितं न भवति। सः अवदत् यत् सः शीघ्रमेव मण्डी-जनपदस्य आपदाग्रस्तक्षेत्रेषु गमिष्यति इति। शिक्षामन्त्री अवदत् यत् मण्डीमण्डले आपदाकारणात् २१९ विद्यालयाः क्षतिग्रस्ताः सन्ति, येषु २०८ विद्यालयाः आंशिकरूपेण क्षतिग्रस्ताः सन्ति, ११ विद्यालयाः पूर्णतया क्षतिग्रस्ताः सन्ति। एते सर्वे समीपस्थेषु रिक्तसर्वकारीयभवनेषु, महिलामण्डलेषु, सामुदायिकभवनेषु च कार्यं कुर्वन्ति। रोहितठाकुरः अधिकारिभ्यः निर्देशं दत्तवान् यत् ते पुनर्निर्माणस्य पुनर्स्थापनस्य च कार्यं युद्धपदे एव कुर्वन्तु येन छात्राणां अध्ययने कोऽपि व्यवधानः न भवति। सः निर्दिष्टवान् यत् एतादृशेषु रिक्तभवनेषु क्षतिग्रस्तविद्यालयाः कार्यात्मकाः भवेयुः येषु छात्राणां कृते सुलभः भवति, तेषां दीर्घदूरं गन्तुं न प्रयोजनम्। सः अवदत् यत् सम्बन्धितविभागैः पुनर्स्थापनकार्यस्य निरन्तरप्रगतिः सुनिश्चिता कर्तव्या येन गुणवत्ता सुनिश्चिता भवति तथा च निर्धारितसमयान्तरे कार्यं सम्पन्नं भवति। शिक्षामन्त्री विभागाय निर्देशं दत्तवान् यत् आपदापूर्वस्य आवश्यकतामूल्यांकनस्य अन्तर्गतं प्राप्तस्य राशेः शीघ्रमेव विमोचनं कृत्वा समुचितं उपयोगं कृत्वा आधुनिकसुविधाभिः सुसज्जितानि पुस्तकालयाः स्थापयितुं च निर्देशं दत्तवान्।

Kullu News : पर्वतात् पतिताभिः शिलाभिः आघातैः माता पुत्रः च दिवङ्गतौ

हिमसंस्कृतवार्ता: - कुल्लूः। हिमाचलप्रदेशे प्रचण्डवृष्ट्या, भूस्खलनस्य च कारणात् पर्वतीयक्षेत्रेषु संकटः वर्तते। गुरुवासरे सायं आनीक्षेत्रस्य बखनाओ-पंचायतस्य पुत्र- उपनदस्य समीपे पर्वतात् पतिताभिः शिलाभिः आघातैः मार्गे गच्छन्तौ मातापुत्री मृतौ। पुलिसेन प्रकरणं पञ्जीकृत्य अन्वेषणं आरब्धम् अस्ति। सूचनानुसारं काथलाग्रामस्य ३० वर्षीया रवीना भारती सरस्वतीविद्यामन्दिरचवाईतः १४ वर्षीयपुत्रेण सुजलेन सह स्वगृहं प्रत्यागच्छति स्म। सुजलः ८ कक्षायाः छात्रः आसीत् यदा रवीना सुजलं च विद्यालयात् प्रत्यागच्छन्तौ यानेन पुत्र- उपनदं निकषा प्राप्तवन्तौ ततः स्वग्रामं काथलां प्रति पदातिः अर्धघण्टयाः दीर्घं आरोहणं कर्तुं प्रवृत्तौ आस्ताम् मार्गाद् अवतरितमात्रेण प्रायः ५० सोपानदूरे पर्वतात् उभयोः उपरि शिलाः पतिताः। तस्मिन् क्षेत्रे लघुवृष्टिः आसीत्, यस्मात् कारणात् तौ छत्रं वहतः आस्ताम्। पाषाणपतनेन उभयोः शिरसि गम्भीराः आघाताः अभवन्। रवीना स्थले एव मृता, सुजलः अपि अल्पकालान्तरे एव मृतः। दुर्घटनानन्तरं समीपस्थाः जनाः तत्स्थानं प्राप्य पुलिसं सूचितवन्तः। रवीनया सह काथला वार्डस्य वार्डसदस्या आसीत्। पंचायतप्रधानः अमितठाकुरः अस्यां दुर्घटनायां महद्दुःखं प्रकटितवान्। सरस्वतीविद्यामन्दिरं चवाई-इत्यस्य प्रधानाचार्यः प्रकाशः सुजलस्य आकस्मिकमृत्युं विद्यालयस्य कृते महती क्षतिः इति उक्तवान्। एसडीएम आनी लक्ष्मणसिंह कनेट इत्यनेन उक्तं यत् पीडिताया परिवाराय तत्कालं ५०,००० रुप्यकाणां संबलं दीयते। आनीक्षेत्रस्य उपपुलिसाधीक्षकः चन्द्रशेखरः कायथः अवदत् यत् प्रकरणस्य अन्वेषणं प्रारब्धम् अस्ति। उभौ शवौ आनी-चिकित्सालये आनीतौ, तत्र शव-पश्चात् परं परिवाराय समर्पितौ।

एसएसपी शालिनी अग्रिहोत्री कार्यमुक्ता, पुलिसाधीक्षक: नूरपुरम् अशोकरत्नः इत्यस्मै एसपी-कांगड़ा-इत्यस्य अतिरिक्तः प्रभारः

हिमसंस्कृतवार्ता: - धर्मशाला।

राज्यसर्वकारेण गुरुवासरे एसएसपी काङ्गड़ा शालिनी अग्रिहोत्री कार्यमुक्ता। शालिनी अग्रिहोत्री २०१२ वर्षस्य हिमाचलप्रदेशस्य संवर्गस्य आईपीएस-अधिकारिणी अस्ति । आईपीएस-अधिकारिणी शालिनी अग्रिहोत्री अधुना केन्द्रीयप्रतिनिधित्वेन दिल्ली गच्छति। २८ मे दिनाङ्के केन्द्रीयकार्मिकविभागेन शालिनी अग्रिहोत्री विद्यालयशिक्षासाक्षरताविभागे उपसचिवरूपेण नियुक्ता अस्ति।आईपीएस-अधिकारी शालिनी अग्रिहोत्री चतुर्वर्षपर्यन्तं केन्द्रीयप्रतिनिधित्वे कार्यं

करिष्यति। शालिनी अग्रिहोत्री एसपी काङ्गड़ातः पूर्वं एसपी मण्डी, एसपी कुल्लू: इत्यत्रापि कार्यं कृतवती अस्ति । राज्यसर्वकारेण गुरुवासरे एसएसपी काङ्गड़ा शालिनी अग्रिहोत्री मुक्तं कृत्वा एसपी काङ्गड़ा इत्यस्य अतिरिक्तप्रभारः एसपी नूरपुरम् अशोक राणा इत्यस्मै समर्पितः। राज्यसर्वकारस्य मुख्यसचिवः प्रबोध सक्सेना इत्यनेन अस्मिन् विषये आदेशः कृताः। अशोक रत्नः २०१७ वर्षस्य IPS अधिकारी अस्ति । राज्यसर्वकारेण निर्गतस्य अधिसूचनानुसारं अशोकरत्नः यावत् अग्रे आदेशः न भवति तावत् काङ्गड़ा-एसपी भविष्यति।

रेरा-अध्यक्षः आपदाश्रयकोषाय ३१ लक्षरूप्यकाणां राशिं चेकमाध्यमेन प्रदत्तवान्, अन्यसङ्घटनैः अपि धनं दत्तम्

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला।

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखमुखमहोदयाय हिमाचलप्रदेश-रियल-एस्टेट-नियामक-प्राधिकरणस्य अध्यक्षः आर.डी.धीमानः शिमलायां प्राधिकरणस्य पक्षतः आपदाश्रयकोषाय ३१ लक्षरूप्यकाणां राशिं चेकमाध्यमेन प्रदत्तवान्।गुरुवासरे एव हमीरपुरमण्डलस्य निवासी प्रोफेसरः सुरेशकुमारः शिमलानगरे आपदाश्रयकोषाय मुख्यमन्त्रिणे एकलक्षरूप्यकाणां राशिं चेकद्वारा प्रदत्तवान्। वर्धमानसमूहः बही इत्यस्य अध्यक्षः एवं निदेशकः इन्द्रमोहनसिंहः सिद्धः अपि शिमलायां मुख्यमन्त्रिणे आपदाश्रयकोषाय पञ्चाशतलक्षरूप्यकाणां राशिं चेकमाध्यमेन अददत्। अस्मिन्नवसरे उपाध्यक्षः निगमप्रकरणम् (कापेरिट अफेयर्स) अतुलभारद्वाजः अपि उपस्थित आसीत्।

मुख्यमन्त्री आपदाश्रयकोषाय ८.११ लक्षरूप्यकाणां राशिं चेकमाध्यमेन कुटलैहडधविधानसभाक्षेत्रस्य विधायकः विवेकशर्मा शिमलानगरे क्षेत्रजनानां पक्षतः मुख्यमन्त्रिणे सुखविन्दरसिंहसुखमुखवर्याय प्रदत्तवान्। जिलासोलनस्य प्रबंधनिदेशकः मंजोतसिंहपुरेवालः शिमलायां मुख्यमन्त्रिणे आपदाश्रयकोषाय पञ्चलक्षरूप्यकाणां राशिं चेकमाध्यमेनअददत्। हिमाचलप्रदेशसचिवालयथा लकसङ्घस्य प्रतिनिधिमण्डलेन अध्यक्षस्य महेन्द्रसिंहस्य नेतृत्वे मुख्यमन्त्रिणे सुखमुखवर्याय मिलित्वा शिमलानगरस्य काङ्गड़ामण्डलस्य बैजनाथक्षेत्रस्य जनानां पक्षतः १.९३ लक्षरूप्यकाणां राशिः चेकमाध्यमेन बैजनाथविधानसभाक्षेत्रस्य विधायकेन किशोरीलालेन प्रदत्ता।

ज्ञातव्यमिदम्

एकं जापानीस्टार्ट अपसंघटनम् एकस्य औषधस्य विकासं कृतवत्, यत् २०३० तमवर्षपर्यन्तं मेलितुं शक्नोति! यत् औषधं मानवदन्तानि पुनः वर्धयितुं शक्नोति इति विश्वदन्तचिकित्सासङ्घस्य प्रतिनिधिः उक्तम्। वर्तमानकाले मानवपरीक्षेण अयं औषधं दन्तविकासस्य निरुध्यमानं प्रोटीनं लक्ष्यं कृत्वा कार्यं करोति, सुप्तदन्तकलिकाः पुनः प्राकृतिकरूपेण सक्रियाः भविष्यन्ति, नवीनदन्ताः स्वमेव आगच्छन्ति प्रत्यारोपेण विना।

"लौकिकन्यायकोशः"

"चक्षुःश्रवणन्यायः"

सर्पस्य कर्णं एव तस्य नेत्रद्वयम्। सः यदा पश्यति तदा शब्दमपि शृणोति यदा शृणोति तदा पश्यति च। अयं न्यायः सर्पस्य विषये एव प्रवर्तते। परन्तु गौणार्थेन उभयविधकर्म यः करोति तस्य विषयेऽपि प्रवर्तते। चक्षुःश्रवा नाम सर्पः।**डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर पुणे/ महाराष्ट्रम्**

केन्द्रीययुवाक्रीडामन्त्री डा. मनसुख मांडविया खेलो-इण्डिया-शिखरसम्मेलनस्य उद्घाटनं कृतवान्

हिमसंस्कृतवार्ता: - डॉ नरेन्द्रराणा सिरमौरः ।

केन्द्रीययुवाक्रीडामन्त्री डा. मनसुख मांडविया नवदेहल्यां खेलो-इण्डिया-शिखरसम्मेलनस्य उद्घाटनं कृतवान् । अस्मिन् अवसरे सभां सम्बोधयन् सः क्रीडां जनान्दोलनं करणीयम् इति विषये बलं दत्तवान् । सः अवदत् यत् भारतं जनसमृद्धं, क्रीडासङ्घं, राज्यसर्वकारं, केन्द्रसर्वकारं च सहितं सर्वेषां हितधारकाणां सामूहिकप्रयत्नेन एतत् प्राप्तुं शक्नोति। श्री मांडवियावर्येण इदमपि उक्तं यत् न केवलं स्थानीयहितधारकाणां अपितु अन्तर्राष्ट्रीयसंस्थानां अपि निवेशं गृहीत्वा राष्ट्रियक्रीडाशासनविधेयकस्य निर्माणं कृतम् अस्ति। तेनोक्तं यत् संसदः आगामिनि मानसूनसत्रे एतत् विधेयकं प्रस्तावितं भविष्यति।

मालिनीतटे वृक्षारोपणम् हरितसेनादेवभूमि-उत्तराखण्डद्वारा उत्तराखण्डे प्रकृतिसंरक्षणाय समर्पितपर्व अस्ति "हरेला"

हिमसंस्कृतवार्ता:-कुलदीपमैन्दोला, कण्वनगरीकोटद्वारम्

"यदि वयं पृथिव्याः रक्षां करिष्यामः तर्हि सा सर्वदा अस्मभ्यं पोषकतत्त्वानि दास्यति" अनया भावनया देवभूमौ उत्तराखण्डे प्रकृतिसंरक्षणाय समर्पितं लोकपर्वं हरेलापर्वं बुधवासरे अत्यन्तं श्रद्धया आचरितम्।प्रणिता कण्डवाल इत्यस्याः नेतृत्वे "ग्रीन-आर्मी- देवभूमिः उत्तराखण्डः" इत्यस्य स्वयंसेवकैः मालिनीसेतुमोटाढाङ्गसमीपे एकः वृहद्वृक्षारोपणकार्यक्रमः सम्यक्तया आयोजितम्। अस्मिन् वृक्षारोपणकार्यक्रमे पर्यावरणमित्रैः संयुक्तं मालिनीसेतोः अग्रे मार्गपार्श्वेषु नानाविधानां वृक्षाणां रोपणं सम्पन्नम्। रोपितवृक्षेषु जकरंदा, केसिया गुलका, पयूशिया बहेड़ा, जम्बूः च प्रमुखाः सन्ति। सर्वे स्वयंसेवकाः वृक्षवत् एषां निरन्तरं संरक्षणं कर्तुं दृढसंकल्पं कृतवन्तः।हरेलापर्व उत्तराखण्डस्य लोकेषु अत्यन्तं प्रियः अस्ति। अयं पर्व वृक्षारोपणेन पावनधरो हरितं समृद्धं च कर्तुं, पर्यावरणस्य रक्षणाय, प्रकृतेः पूजनाय च समर्पितः अस्ति। हरेला इति वृक्षारोपणेन मानवस्य च पर्यावरणस्य च पारस्परिकसंबन्धस्य अपूर्वं प्रतीकम् अस्ति। एषः दिवसः समृद्धेः, दीर्घायुषः च कामनां सूचयति, लोकसंस्कृत्या सह संबद्धः एकः महत्वपूर्णः पर्वः च अस्ति।एषः दिवसः प्रकृतिं प्रति समर्पितजीवानां सर्वेषां प्रकृतिप्रेमिणां परिश्रमस्य संरक्षणभावस्य च कृतज्ञतासूचकः अवसरः अस्ति। प्रकृतेः संरक्षणकार्येषु सर्वेषां एव जनानां सहभागिता अत्यावश्यकम् वर्तते। प्रकृतेः संरक्षणं केवलं व्यक्तिगतकर्तव्यम् न, अपि तु अस्माकं सर्वेषां सामूहिककर्तव्यम् यत् अस्माभिः सर्वैः मिलित्वा पूर्णेन समर्पणेन पालनं कर्तव्यम्। कार्यक्रमे प्रणिता कण्डवालः, शिवम नेगी, उत्कर्षनेगी, स्वयंसेवकाः विनयरावतः, सत्येन्द्रसिंह गुप्तैः, सुमितसिंहनेगी, अरुणकुमार खंतवालः इत्यादयः चापि कार्यक्रमे भागं गृहीतवन्तः।

संस्कृतभाषायामेव आयुर्वेदस्य मूलतत्त्वानां यथार्थज्ञानं सम्भवति- डा. रविशङ्करपाण्डेयः

उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थानेन सञ्चालितायाः आनलाइनप्रशिक्षणपाठ्यक्रमनिर्माणयोजनायाः प्रेरणासत्रायोजनक्रमे सत्रस्य आरम्भः सरस्वतीवन्दनयाऽभवत्। कार्यक्रमेऽस्मिन् सरस्वतीवन्दना अम्बिकामहोदयया, संस्थानगीतिका ज्योताशर्ममहोदयया, स्वागतगीतं पूनमसिंहेन प्रस्तुतम्। समन्वयिका राधाशर्मा अतिथीनां परिचयपुरस्सरं समेषां स्वागतञ्च अकरोत्। प्रशिक्षुः शिक्षानायकः, रेनु, लक्ष्मीः कुमारी दीपककुमारः च अनुभवकथनं गीतानि च प्रस्तुतवन्तः। सुभाषितानि महक कुमारी अवदत्। प्रेरणासत्रस्य मुख्यवक्ता डा. रविशङ्करपाण्डेयमहोदयः स्वोद्बोधेन संस्कृतभाषायाः महत्त्वं प्रकाशयित्वा अद्यत्वे भविष्ये च आयुर्वेदस्य भाषा संस्कृतम् इत्यस्मिन् विषये सर्वान् बोधितवान्। महोदयः स्ववक्तव्ये आयुर्वेदस्य भाषारूपेण संस्कृतभाषायाः महत्त्वं प्रकाशयन् उपस्थितान् जनान् प्रति अवोचत् यत् संस्कृतभाषा भारतीयसंस्कृतेः अमूल्यं धनम् अस्ति। एषा भाषा वैदिकपरम्परायां देववाणी इत्यपि अभिधीयते। अतः सा शुद्धतायाः पावनतायाश्च प्रतीकं मन्यते। "आयुर्वेदस्य मूलं वेदेषु एव विद्यते, यः समस्तः वेदशास्त्रीयः ज्ञानकोशः संस्कृतभाषायां एव संकलितः अस्ति। अतः अस्य ज्ञानस्य आध्यात्मिकं तात्त्विकं च रहस्यं बोधयितुं संस्कृतभाषायाः अध्ययनं अत्यावश्यकं भवति। विद्वांसः अपि कथयन्ति यत् "संस्कृतभाषायामेव आयुर्वेदस्य मूलतत्त्वानां यथार्थज्ञानं सम्भवति। सुभाषितस्य उदाहरणेन अपि महोदयः अवोचत् "यमराजः प्राणहरणे एव समर्थः, वैद्यराजस्तु प्राणधनयोः अपि हरणे निपुणः। इत्यनेन वैद्यस्य महत्त्वं विशेषता च सूचितम्। वैदेशिकाः अपि अद्यापि भारतम् आगत्य आयुर्वेदस्य रहस्यानि ज्ञातुं

यत्नं कुर्वन्ति। आयुर्वेदस्य मूलग्रन्थाः यथा चरकसंहिता, सुश्रुतसंहिता, अष्टाङ्गहृदयम्, भावप्रकाशः, शार्ङ्गधरसंहिता च इत्यादयः सम्पूर्णतः संस्कृतभाषायां एव रचितः सन्ति। प्राचीनकाले ज्ञानेन च परम्परया च यः संग्रहः अभवत्, सः अपि संस्कृतभाषायामेव संकलितः, येन तस्य मौलिकता रक्षिता अभवत्। अन्यभाषान्तरं तु तस्य तादृशीं मौलिकतां न संरक्षयति। संस्कृतश्लोकानां मन्त्रात्मकत्वम् अपि अस्ति, तेषां ध्वन्यात्मकगुणाः औषधप्रयोगेषु अपि मानसिकं सन्तुलनं जनयन्ति। संस्कृतभाषायाः शब्दार्थस्य सूक्ष्मता विशेषगुणरूपेण उदीर्यते। प्रत्येकं शब्दस्य अनेकाः अर्थाः सन्ति, ये प्रसङ्गानुसारं विवेच्य तत्त्वं स्पष्टं कुर्वन्ति। आयुर्वेदे सप्तपदार्थानां विवेचनं तर्कसङ्ग्रहेण सह उपस्थाप्यते। आयुर्वेदः केवलं रोगनिवारणं न करोति, अपितु सम्पूर्णजीवनचर्याम् उपदिशति यत्र शारीरिकं, मानसिकं, आध्यात्मिकञ्च स्वास्थ्यं समाहितम् अस्ति। अन्ते महोदयः अवोचत् यत् संस्कृतभाषां विना भारतस्य चिन्तनम् अपि असम्भवमेव। प्रशिक्षकः हरिश्चन्द्रमिश्रः कृतज्ञतां प्रकटितवान्। गोपालमिश्रमहोदयः सम्पूर्णं सत्रे तकनीकसहायतां सङ्गोष्ठीसञ्चालनं चापि कृतवान्। सत्रस्य सञ्चालनं प्रशिक्षिका डा. श्वेता बरनावालमहोदया अकरोत्। कार्यक्रमे उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थानस्य निदेशकः विनयश्रीवास्तवः, प्रशासनिकपदाधिकारी जगदानन्द झा, दिनेशमिश्रः, योजनाप्रमुखः भगवान्सिंहचौहानः, प्रशिक्षणप्रमुखः सुधिष्ठकुमारमिश्रः, समन्वयकः धीरजमैठाणी, दिव्यरञ्जनः, राधाशर्मा प्रशिक्षकः हरिश्चन्द्रमिश्रः, गोपालमिश्रः, विष्णुकुमारः उपस्थिताः आसन्।

आ मयि प्रेम अभूत्, प्रेम अभूत्, अल्लाचला

(Sanskrit Version of Hindi film song-

हां मुझे प्यार हुआ, प्यार हुआ, अल्लाहमियां")
आ मयी(+इ) प्रेम अभूत्, प्रेम अभूत्, अल्लाचला
आ मयी(+इ) प्रेम अभूत्, प्रेम अभूत्, अल्लाचला
आ मयी(+इ) प्रेम अभूत्, अल्लाचला
वर्षधारासु स्वीकारोऽभूत्, अल्लाचला
(वर्षधारासु स्वीकारोऽभूत्, अल्लाचला)
आ मयी(+इ) प्रेम अभूत्, प्रेम अभूत्, अल्लाचला- (००)
त्वां न चेत् पश्यानि, हृत् नहि मन्ता
दशा मे हि काऽस्ति, ए मे ही ईशः ज्ञाता
त्वां न चेत् पश्यानि, हृत् नहि मन्ता
दशा मे हि काऽस्ति, ए मे ही ईशः ज्ञाता
त्वया सह योक्तुं ह प्राप्ते वै उपाये
नयनचला इत्थं ह लग्ना अभूद् हे
प्रेक्षे यत्स्वापे तु मे दर्शता हे, अल्लाचला
प्रेक्षे यत्स्वापे तु मे दर्शता हे, अल्लाचला
आ मयी(+इ) प्रेम अभूत्, अल्लाचला
वर्षधारासु स्वीकारोऽभूत्, अल्लाचला
आ मयी(+इ) प्रेम अभूत्, प्रेम अभूत्, अल्लाचला- (०१)
M - आ मयी(+इ) प्रेम अभूत्, प्रेम अभूत्, अल्लाचला
आ मयी(+इ) प्रेम अभूत्, प्रेम अभूत्, अल्लाचला
आ मयी(+इ) प्रेम अभूत्, अल्लाचला
वर्षधारासु स्वीकारोऽभूत्, अल्लाचला
आ मयी(+इ) प्रेम अभूत्, प्रेम अभूत्, अल्लाचला
ते ही मे ही लिप्साया वर्षते ह धाराः
द्रप्सपाते सिक्ता नौ बहुशो हि स्पन्दाः
ते ही मे ही लिप्साया वर्षते ह धाराः
द्रप्सपाते सिक्ता नौ बहुशो हि स्पन्दाः
मुक्ततया प्रेमिका निर्भयं मिलन्ति
तारुण्ये नः हृत्का अद्य सङ्गच्छन्ति
एवम् एकवारे शतवारे न ही, अल्लाचला
एवम् एकवारे शतवारे न ही, अल्लाचला
F - आ मयी(+इ) प्रेम अभूत्, अल्लाचला
वर्षधारासु स्वीकारोऽभूत्, अल्लाचला
M - आ मयी(+इ) प्रेम अभूत्, प्रेम अभूत्, अल्लाचला
F - आ मयी(+इ) प्रेम अभूत्, प्रेम अभूत्, अल्लाचला
M-आमयी(+इ) प्रेम अभूत्, प्रेम अभूत्, अल्लाचला(०२)

रचयिता - डा. रुरुकुमारमहापात्रः
(अध्यापकः)

राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपति:

आयुर्वेदमधिगन्तुं संस्कृतमावश्यकम्- प्रो. रामदास पी. वी.

हिमसंस्कृतवार्ता:- प्रवेशकुमारशुक्लः, लखनऊ

उत्तरप्रदेश- संस्कृत- संस्थानस्य लखनऊद्वारा सञ्चालितायां ऑनलाइन- प्रशिक्षण- पाठ्यक्रम- निर्माण-योजनान्तर्गतं संस्कृतभाषा- शिक्षणकक्षायां "आयुर्वेदस्य भाषा संस्कृतम्" इति विषयमधिकृत्य प्रेरणासत्रमायोजितम्। मुख्यवक्तरूपेण समागतः अमृता आयुर्वेद महाविद्यालयस्य सहायकाचार्यः प्रो. रामदास पी. वी. महोदयः "आयुर्वेदस्य भाषा संस्कृतम्" इति विषयमधिकृत्य स्वकीयं विशिष्टं व्याख्यानं प्रदत्तवान्। सः संस्कृतभाषायाः विषये

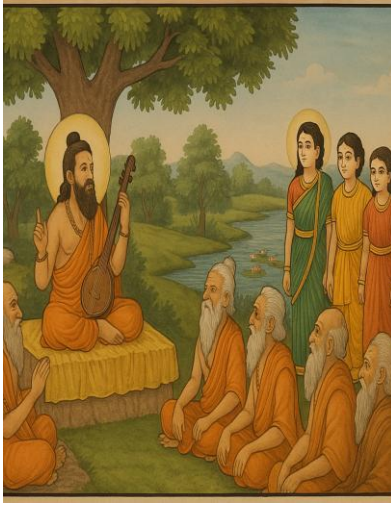
उक्तवान् यत् "भाष्यते प्रकाशयते अनेन इति भाषा" अर्थात् यया विचारविनिमयः क्रियते सा भाषा इति। संस्कृतभाषा तादृशी भाषा अस्ति यया सर्वे विषयाः शास्त्राणि वा साहित्यानि वा प्रकाशयते लोकाय तादृशी भवति संस्कृत भाषा। वयम् सर्वेऽपि अति सरलतया संस्कृते सम्भाषणं शिक्षितुं शक्नुमः। संस्कृते यदि वयं राम शब्दस्य रूपं जानीमः तर्हि वयं सर्वेषां अकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानां रूपाणि सरलतया ज्ञातुं शक्नुमः। तदनन्तरं आयुर्वेदे संस्कृत भाषायाः का उपयोगिता विद्यते तदपि महोदयेन उक्तम्। आयुर्वेदे यत् किमपि लिखितं तस्य सारं महोदयेन अति सरलतया उद्बोधितं यथा ब्राह्मे मूर्तेन यदि वयं उक्तिभ्यः तर्हि अस्माकं स्मृतेः चेतनायाः च विकासः भवति, शारीरिक दोषाणां निवृत्तिः भवति। तदनन्तरं त्रयाणां दोषाणां (वातपित्तकफश्च), सप्तधातुनां उल्लेखः आदि महोदयेन साररूपेण उदीरितम्। प्रातः उत्थाय क्रमशः किं किं करणीयम्, अस्माकं भोजनं कीदृशं स्यात् सर्वेषामपि विषयाणां उल्लेखः विस्तरेण महोदयेन कृतः। सः उक्तवान्- "यदि वयं संस्कृतभाषां सम्यक् पठिष्यामः तर्हि

वयं आयुर्वेदशास्त्रस्य अध्ययनाय योग्याः भविष्यामः, यतो हि आयुर्वेदशास्त्रं संस्कृते एव लिखितम् वर्तते।" प्रेरणासत्रस्यास्य सञ्चालनं उत्तरप्रदेश- संस्कृत-संस्थानस्य प्रशिक्षकेण दिवाकरमणित्रिपाठिना कृतम्। समागतानामतिथीनां वाचिकस्वागतं संस्थानवृत्तकथनञ्च समन्वयकैः दिव्यरञ्जनवयैः कृतम्। प्रशिक्षिकया आस्थाशुक्लया अतिथिपरिचयः कृतः। कार्यक्रमस्य शुभारम्भः शिक्षार्थिनः चन्द्रशेखरत्रिपाठीमहोदयस्य वैदिक- मङ्गलाचरणेन अभवत्। लौकिकमङ्गलाचरणञ्च सुजातया कृतम्। संस्थानगीतिका हर्षितपन्तेन मधुरकण्ठेन कृता। कक्षागतानुभवकथनं कीर्तिप्रदीपौ च उक्तवन्तौ। एकलगीतम् अनन्यया मधुरस्वरेण गीतम्। धन्यवादज्ञापनं प्रशिक्षकेण अङ्कितकुमारेण च कृतम्। शान्तिमन्त्रः संध्या च पठितः। कार्यक्रमेऽस्मिन् अस्याः आभासिकयोजनायाः प्रभारी भगवान्सिंहचौहानः, प्रशिक्षणप्रमुखः सुधिष्ठकुमारमिश्रः, योजनासमन्वयकः धीरजमैठाणी, दिव्यरञ्जन, राधाशर्मा च, प्रशिक्षकः दिवाकरमणित्रिपाठी, आस्थाशुक्ला, अंकितकुमारः, समस्तशिक्षार्थिनः च उपस्थिताः आसन्।

श्रीमद्भागवतप्रवचनम्- १२ (तृतीयोऽध्यायः)

नारदः अब्रवीत्- इदानीमहं भक्तिज्ञानविरागाणां स्थापनार्थं श्रीशुकदेवेन कथितं भागवतकथामृतम् अनुसृत्य यत्नपूर्वकं समुज्ज्वलं च ज्ञानयज्ञं करिष्यामि। यज्ञोऽयं मया कुत्र कर्तव्यः, भवद्भिः तत्स्थानम् उच्यताम्। भवन्तः वेदपात्राः सन्ति, तस्मात् शुकशास्त्रमहिमा कीदृशोऽस्ति इति मां श्रावयन्तु। एतदपि उच्यतां यत् श्रीमद्भागवतकथा कियद्भिः दिवसैः श्राव्या, श्रावणविधिः च कः? सनकादयः अकथयन्- नारदवर्य! त्वम् अतीव विनीतः, विवेकी च असि। शृणु, एतत्सर्वं वदिष्यामः। हरिद्वारसमीपे आनन्दनामकं तटमस्ति। तत्र अनेके ऋषयः निवसन्ति, तथा देवताः, सिद्धजनाः चापि तेषां सेवां कुर्वन्तः तिष्ठन्ति। विविधवृक्षलतादीनां स्थितिकारणतः तत्स्थले सघनं, नवकोमलवालुकं च वर्तते। तत् तटम् सुरम्यम्, एकान्तक्षेत्रं च वर्तते, तत्र च अनवरतं स्वर्णमयकमलानां सुगन्धः प्रसरति। तत्र स्थितानां वन्यपशूनां चेतसि अपि पारस्परिकः वैरभावः न विद्यते। तत्र भवान् विशेषप्रयत्नं विना हि ज्ञानयज्ञम् आरभताम्, तस्मिन् स्थाने कथातः अपूर्वरसः उत्पद्यते। भक्तिरपि निर्बलाभ्यां जराजीर्णकाययुक्ताभ्यां स्वपुत्राभ्यां सह तत्र आगमिष्यति। यतोहि यत्र श्रीमद्भागवतकथा प्रवर्तते, तत्र भक्त्यादयः सज्जनाः स्वयमेव उपस्थिताः भवन्ति। श्रवणेन्द्रिये यदा कथाध्वनिः पतिष्यति, तदा एते त्रयः अपि तरुणाः भविष्यन्ति, नात्र सन्देहः इति।

सूतः शौनकेन प्रति अकथयत्- एवम् उक्त्वा नारदेन सह सनकादयः श्रीमद्भागवतामृतस्य पानार्थं ततः सत्वरं निर्गत्य गङ्गातटं प्राप्तवन्तः।

यदा ते तत्र उपस्थिताः आसन्, तदा भूलोकः, देवलोकः, ब्रह्मलोकः चेति सर्वत्र च कथाविषयकः प्रचारः, जनेषु कोलाहलः च समुद्भूतः। ये, ये भगवत्कथारसिकाः, विष्णुभक्ताः आसन्, ते सर्वे श्रीमद्भागवतकथामृतस्य पानार्थं तत्र धावन्तः समागतवन्तः। भृगुः, वसिष्ठः, च्यवनः, गौतमः, मेधातिथिः, देवलः, देवरातः, परशुरामः, विश्वामित्रः, शाकलः, मार्कण्डेयः, दत्तात्रेयः, पिप्पलादः, योगेश्वरौ व्यासपराशरौ, छायाशुकः, जाजलिः, जह्नुः इत्यादयः सर्वे प्रधानमुनयः स्वकीयैः स्त्रीपुत्रांशुभिः सह महता प्रेम्णा तत्र समागतवन्तः। तदुपरि वेदः, उपनिषदः, मन्त्राः, तन्त्राः, सप्तदशपुराणानि, षट्शास्त्राणि चापि मूर्तिमन्तः भूत्वा तत्र समुपस्थिताः अभवन् इति, शुभम्।

(माहात्म्यम्- ०३/०१-१५)

समाजे संस्कृतम् आनेतुं सम्भाषणम् आवश्यकम्- "रोशनगौडः"

परमार्थवैदिकगुरुकुले कण्वाश्रमे कोटद्वारे हरेला- पर्वावसरे ऋषिकुमारैः सह अभवत् वृक्षारोपणम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- कण्वनगरी, उत्तराखण्डम्। संस्कृतभारत्याः तत्त्वावधाने दशदिनात्मकस्य सरलसंस्कृतसंभाषणशिविरस्य चतुर्थदिने हरेलापर्वपावनसंदर्भे परमार्थवैदिकगुरुकुले कण्वाश्रमे कोटद्वारे वृक्षारोपणविशेषः उत्सवः सप्रेम्णा, सौहार्देन च आयोजितः अभवत्। एतस्मिन् सन्दर्भे गुरुकुलपरिसरे जम्बुः, लीचिः, नीम्बुकं च फलद्रुमाणां वृक्षारोपणं सम्पन्नम्। सर्वे छात्राः, शिक्षकवर्गः च मिलित्वा प्रकृतिप्रेम्णा, उत्साहपूर्वकं, हरेलापर्वण उत्सवस्वरूपेण आचरितवन्तः। वृक्षारोपणानन्तरं सर्वे वृक्षानां संरक्षणं प्रति संकल्पं कृतवन्तः। तदनन्तरं छात्रेभ्यः सरलपद्धत्या संस्कृतशब्दानां ज्ञानम्, तेषां प्रयोगः च दत्तः। प्रचलिते संस्कृतशिविरे संस्कृतभारत्याः प्रान्तसदस्यः वरिष्ठकार्यकर्त्रा रोशनगौडवर्येण सम्भाषणार्थिनः सम्बोधिताः। तैः

कथितं यत् समाजे संस्कृतम् आनेतुं सम्भाषणम् आवश्यकम् इति। तत्रैव नगराध्यक्षेण डॉ० रमाकान्तकुकरेतीवर्येण संस्कृतसंभाषणेन सह उक्तं यत् वृक्षारोपणम् अस्माकं जीवनस्य अभिन्नः अङ्गः अस्ति। परोपकाराय वृक्षारोपणम् आवश्यकम्। विशेषे वृक्षारोपणकार्यक्रमे नमनभटनागरः यशवेदी उपस्थितौ अभवताम्। तौ अपि संस्कृतसंभाषणं दृष्ट्वा प्रभावितौ जातौ। शिक्षकः कुलदीपः मैन्दोलाः, सिद्धार्थः नैथानी सरलवार्तालापाधारितानि संस्कृतवाक्यानि प्रयोगेण छात्रान् संस्कृतसंभाषणकौशलम् प्रति शिक्षितवन्तौ। संवादरूपेण, प्रश्नोत्तरसहितं शिक्षणं छात्रेभ्यः सुप्रत्यक्षतया गृहीतम्। एतस्मिन् सन्दर्भे विशेषरूपेण आचार्यः मनमोहनः नैटियालः, रोशनः गौडः, इतन्द्रः नैथानी इत्यादयः अपि गौरवपूर्वकं उपस्थिताः आसन्।

उत्तराखण्डराज्यः शिवशक्त्योश्च अभिसरणभूमिः-

उत्तराखण्डराज्यस्य हिमालयक्षेत्रं भगवतः शिवस्य क्रीडाक्षेत्रम् अस्ति। अत्र शिवशक्तयोः संयोगात् लोकसंस्कृतेः अपि विकासः अभवत्। यथा- हिमालये तु केदारम्। वस्तुतः उत्तराखण्डस्य शक्तिपूजा विषये महाकविकालिदासस्य "जगतः पितरौ वन्दे पार्वती-परमेश्वरौ" इति अवधारणायाः प्रभावेण प्रभाविता अस्ति, तदनुसारं शिवः शक्तिश्च (माता पिता) जगतः निर्माता इति रूपेण पूज्यन्ते। यथा-

वागर्थविव संप्रक्तौ वागर्थं प्रतिपत्तये।

जगतः पितरौ वन्दे पार्वती परमेश्वरौ॥

शब्दार्थः-

वागर्थसिद्धये (वागर्थप्रतिपत्तये) जगतः (सृष्टेः) मातापितरौ (पितरौ) शिवपार्वती (पार्वतीपरमेश्वरौ) वाक् अर्थ (वागर्थविव) एकीकृत (संप्रक्तौ) इति (वन्दे) पूजयामि।

सारः-

वाक्-अर्थसमं जगतः मातापितरौ पार्वतीं शिवं च अहं (कालिदासः) वाक्-अर्थ-सिद्ध्यर्थं नमामि।

शिवशक्तिभ्याञ्च प्रेरिता उत्तराखण्डस्य लोक- संस्कृतिः-

उत्तराखण्डस्य मुख्या लोकसंस्कृतिः शिवशक्त्या प्रेरिता लोकसंस्कृतिः एव अभवत्। गढ़वाल- कुमाऊँ- मण्डलयोः आयोजिताः उत्सवाः आधिक्येन शिवस्य श्रेष्ठभावेन च प्रेरिताः सन्ति। उत्तराखण्डस्य नन्दाराजजातयात्रा महान् उत्सवः अस्ति राज्ञातः अथवा नन्दाराजतस्य अर्थः राजराजेश्वरी नन्दादेव्याः यात्रा। गढ़वालप्रदेशे देवजातीनां यात्रा महता उत्साहेन आस्थया आचर्यते। यस्यार्थः जातिदेवयात्रा इत्यर्थः। भाद्रपदमासस्य कृष्णपक्षे नन्दादेवी स्वस्य मैत (मातुः गृहं) गच्छति इति लोकोक्तयः प्रचलिताः सन्ति। कतिपय दिनानन्तरं ते अष्टमीदिने मैतनगरं प्रति प्रेष्यन्ते। राज्ञातं वा नन्दाराजज्ञातं वा नन्दादेव्याः सुसज्जितवधूरूपेण स्वसहचरात् स्वध्वजशृङ्गहं प्रति यात्रा। स्वसुरः स्थानीयभाषायां सौराः इति कथ्यते। अस्मिन् अवसरे नन्दादेवीम् अलंकृत्य डोलायाम् उपविश्य वस्त्रं, आभूषणं, अन्नधान्यं, कलेवा, दूज, दहेज इत्यादीनि उपहाराः दत्त्वा पारम्परिकगढ़वालस्य विदाई इव प्रेषयन्ति। यद्यपि प्रतिवर्षं नन्दाराजतस्य आयोजनस्य अभ्यासः अस्ति तथापि द्वादशवर्षे भव्यं मनोरञ्जकं च राज्ञातं भवति। नन्दाराजतं प्रतिवर्षं शुक्ल- अष्टमीदिने आचर्यते। नन्दाराष्टमीदिने नन्दा डोलायां प्रेष्यते। नैनीताल- बैजनाथ- अल्मोड़नगरेषु अयं उत्सवः विशेष-योजनानुसारेण आचर्यते। नैनीतालस्य प्रसिद्धः नन्दा-सुनन्दा-मेला प्रतिवर्षम् आयोज्यते, यस्मिन् कदलीवृक्षेण निर्मिताः नन्दा-सुनन्दा-भगिनीनां विशिष्टा अद्वितीयाः च प्रतिमाः ये सम्पूर्णे भारते कुमाऊँ-मण्डले एव निर्मिताः सन्ति अन्ते मूर्तिः नैनीसरोवरे निमग्नः भवति।कुमाऊँ मण्डले मातुः भगवत्याः नन्दायाः (पार्वत्याः) एकं वैशिष्ट्यं वर्तते यत् गरुडस्य कोटभ्रामरी मन्दिरे नन्ददेवी पुरुषशरीरेण अवतारिता भवति, उत्तराञ्चलस्य अन्येषु क्षेत्रेषु तु देवी स्त्रीशरीरेण अवतारिता भवति, देवता पुरुषशरीरे अवतारितः भवति। ईष्टदेव्याः स्थानं प्राप्य सा नन्ददेवी राजराजेश्वरी इति सम्बोधिता। नन्दादेवी दक्षप्रजापतेः सप्तसु कन्यासु अन्यतमा आसीत्। तस्याः विवाहः भगवतः शिवेण सह अभवत्। नन्ददेवी पार्वतीरूपा स्मृता। सम्पूर्ण उत्तराखण्डे समानरूपेण आराध्यत्वात् नन्दादेवी उत्तराखण्डस्य कुलदेवीरूपेण, धर्मकतायाः सूत्रे समग्रे राज्यं सूत्रीकृत्य शिवस्य पत्नीरूपेण च पूज्यते। अस्मिन् शुभे

श्रावणमासे जगतः पिता भगवतः शिवस्य तथा जगन्माता भगवती पार्वतीमातुश्च अस्मान् प्रति सर्वदा सुख, शान्तिः एवं आनन्देन परिपूर्णं वात्सल्यमयी भावः तथा आशीर्वादः चिरस्थायी स्यात्।

**डॉ. सन्तोष कुमार काण्डपालः,
मानिला, अल्मोड़ा, उत्तराखण्डः**